

ІНСТИТУТ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ
І МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

ДОСЛДЖЕННЯ СВІТОВОЇ ПОЛІТИКИ

Збірник наукових праць

Випуск 4 (57)

Київ 2011

10. Swedish national reform programme 2011 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nrp/nrp_sweden_en.pdf – title from the screen.

11. Shevchenko A.R. Ukrainian local elections in the context of dimension européenne and its Swedish-Polish lobbying // 61st Political Studies Association Annual Conference Transforming Politics: New Synergies : 19 - 21 April 2011, London. - P. 26.

12. Східне партнерство ЄС: додаткові можливості для євроінтеграції України /І.Ф.Газіуллін, М.М.Гончар, О.В.Коломієць [та ін.]; за ред. В.Мартинюка; Укр. незалеж. центр політ. дослідж. – К. : [Агентство «Україна»], 2009. – 84 с.

13. Orientation for a Union approach towards the Baltic Sea Region: Communication from the Commission to the Council. (1994) [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.cbsseuand_baltic_region/dbaFile590.html

14. Williams L.K. The Baltic Sea Region: Forms and Functions of Regional Co-operation [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www2.rz.hu-berlin.de/BaltSeaNet/Publications/williams.html>

15. Воронов К. «Северное измерение»: затянувшийся дебют // Мировая экономика и международные отношения. – 2003. - № 2. - С. 76-86.

16. The Second Northern Dimension Action Plan, 2004—2006: Commission of the European Communities document [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.cbsseuand_baltic_region/eund/northerndimensionactionplan2004-2006.pdf

17. Камінський Є.Є. Забезпечення національних інтересів Швеції в умовах нейтралітету/ Є.Є. Камінський, А.Р. Шевченко // Гілея: зб.наук. праць / Гол.ред. В.М. Вашкевич. – К.: ВІР УАН, 2010.– Вип. 38. – С. 528-537.

18. Bondeson J. Blood on the snow: the killing of Olof Palme / J. Bondeson – Cornell University Press, 2005. – 233 p.

Стаття надійшла до редакції 06.05.2011 р.

УДК 355/359

I. Vyshnevetska, аспірантка
Інституту світової економіки
і міжнародних відносин НАН України

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІЙСЬКОВОЇ СФЕРИ В ЄВРОПЕЙСЬКО-АМЕРИКАНСЬКО-КИТАЙСЬКОМУ ТРИКУТНИКУ

Розглянуто ключові питання розвитку військової сфери серед найвпливовіших гравців міжнародної арени, а саме, порівняння сучасного стану і перспектив ВПК США, Євросоюзу, КНР. Розкрито основні проблеми військового співробітництва в межах

стратегічного трикутника, яке відбувається під впливом американської політики стискування і запущення Китаю. Окреслено тенденцію щодо можливих конфліктів за енергоресурси.

Ключові слова: політика стискування і запущення, МБР (міжконтинентальні балістичні ракети), ПРО (система протиповітряної оборони), ембарго, військові витрати, ВПК (військово-промисловий комплекс), енергоресурси.

Vyshnevetska I. Проблемы и перспективы развития военной сферы в европейско-американо-китайском треугольнике.

Рассмотрены ключевые вопросы развития военной сферы между самыми влиятельными игроками международной арены, а именно, сравнение современного состояния и перспектив ВПК США, Евросоюза, КНР.

Раскрыты основные проблемы военного сотрудничества в рамках стратегического треугольника, которое происходит под влиянием американской политики сдерживания и привлечения Китая. Очерчено тенденцию относительно возможных конфликтов за энергоресурсы.

Ключевые слова: политика сдерживания и привлечения, МБР (межконтинентальные баллистические ракеты), ПРО (система противовоздушной обороны), эмбарго, военные расходы, ВПК (военно-промышленный комплекс), энергоресурсы.

Vyshnevetska I. Problems and prospects of the military sector in the Euro-American-Chinese triangle.

Consideration has been given to the key issues of development of military sphere between the most powerful players in the international arena, viz., a comparison of current state and prospects of the military-industrial complex of the USA, EU, China. Notice has been taken of the basic problems of military cooperation within the framework of a strategic triangle, which is influenced by American policy of China's engagement. The trend has been outlined regarding possible conflicts over energy resources.

Key words: containment and engagement policy, ICBM (intercontinental ballistic missiles), Air Defence System, embargoes, military expenditures, MIC (military-industrial complex), energy resources.

Наразі в створеній глобальній системі виділяються три основних центри сили: США, Європа і Азія, де останню гідно представляє КНР. Світова криза розставила всі крапки над «і», показавши «найживучість» китайської економіки.

Китай диверсифікує свої валютні резерви: від долара переходить на євро. Золотовалютні резерви КНР перевалили 3 трлн дол. Цю величезну суму доцільно розгляднути в аспекті можливостей і перспектив для Піднебесної, а насамперед, варто уяснити, що 3 трлн дол. – це більше 70% китайського ВВП, виведеного із обігу країни і вкладеного в іноземні валютні активи.

Власне, КНР вкладає свої кошти не в безперспективні галузі, а в стратегічні об'єкти: військову галузь, енергетику, транспорт тощо. Наприклад, скориставшись кризою, Піднебесна отримує від Греції стратегічно важливі порти на Піреї, Салоніках, Волосі. Один із найбільших у світі грецький торговельний флот, загальний тонаж якого складає 20% від світового показника, тепер не є власністю грецьких судовласників. Останнім

доведеться впродовж 35 років розділяти навпіл стратегічний об'єкт з китайською компанією COSCO (China Ocean Shipping Company).

Однією з умов надання фінансової підтримки китайцями є зняття ембарго на поставки озброєння в КНР, яке було введене в 1989 р. після подій на площі Тяньаньмень. Якби не США, то Європа уже б давно це зробила, адже Китай не становить для країн ЄС особливої загрози. По-перше, він є далеко; між ними відсутні терitorіальні претензії; по-друге, Європа не володіє достатніми територіями, необхідними для китайської експансії, а наявні – густоперенаселені; по-третє, європейські ресурси вичерпалися. Тому, на думку директора програми з китайської політики у вінницькому Університеті Джорджа Вашингтона Девіда Шамбауга, Європа має розкіш розвивати відносини з Піднебесною, не обтяжуючи себе стратегічними та безпековими зобов'язаннями, оскільки вони відіграють нині відносно невелике значення для Європи, чого не скажеш про США.

Та країни ЄС і США мають давні міцні зв'язки, які спонукають Європу рахуватися зі Сполученими Штатами. З огляду на це, конче потрібні для країн ЄС комерційні угоди з КНР у військовій галузі весь час бувають, бо на продаж зброї цій країні накладено ембарго. Певною мірою, вирішують дилему «щоб і вівці були цілі, і вовки не голодні» європейські «Правила продажу зброї іншим країнам», які не дозволяють продавати Китаю секретну і новітню техніку.

Однак у разі самостійного прийняття рішення Європі не оминути невдоволення з боку США. Та детермінантою намірів країн європейської зони є не амбітність, а необхідність подолати кризові явища. Нині ВПК Європи на межі краху; потерпають навіть святині: скоротився сумарний об'єм випуску «Тайфунів» («Єврофайтер») з 610 до 469 машин. Як для чотирьох великих держав – Великобританії, Німеччини, Італії та Іспанії – це мізер. Було скорочено вдвое програму випуску перспективного французько-німецького бойового літака «Тигр».

Щодо ВПК найбільш впливової країни в Європі – Великобританії, то і тут справи кепські. Щонайменше на 5 років відкладена заміна МБР (міжконтинентальних балістичних ракет) морського базування Trident II. І це при тому, що ці ракети становлять 100% Ядерних сил Великобританії. Нові атомні підводні човни (для ядерних ракет) з'являться не раніше 2028 року. Подовжено терміни служби АПЛ «Венгард» (4 підводні човни).

Значно скоротиться парк винищувачів: на третину скоротять кількість Typhoon. Впродовж 5 років повністю спишуть винищувачі-бомбардувальники «Торнадо»; військово-транспортні літаки «Супер Геркулес» будуть списані на 10 років раніше – у 2022 р.; а після завершення Афганської кампанії та ж участь чекає і на п'ять нових розвідувальних літаків Sentinel R1. Нині згорнута програма морських літаків радіоелектронної розвідки Nimrod MRA4, літаків вертикального зльоту «Харрієр»; скорочено закупівлю вертолітів CH-47F Chinook з 22 до 12 одиниць техніки; приймається рішення щодо заміни купівлі американських винищувачів F-35 на більш дешеві F-35C – палубної версії тощо.

У Німеччині теж відбуваються зміни в ВПК: скасовано купівлю 37 винищувачів «Тайфун» 3-ої серії; скорочено партію ударних гвинтокрилів «Тигр» з 80 до 40. Передбачається списання 15 із 86 транспортних літаків C-160; 87 з 187 винищувачів-бомбардувальників «Торнадо»; замість 122 транспортних гвинтокрилів NY-90 придбають 80.

Хоча в Німеччині не все так погано: в 2009 р. було зроблено впевнений крок щодо закупівлі озброєння – виділено 6 млрд євро на поетапне придбання партії бронемашин, ракетних комплексів, гранатометів та іншого озброєння. Наприклад, у 2010 році Бундесвер почав оснащення своїх бойових літаків системами спрямованих ПК-перешкод DIRCM, які дозволяють захистити літальні апарати від поразки переносними зенітними ракетними комплексами; розпочато поставки нових перспективних систем протиповітряної оборони типу SysFla, які повністю відповідають вимогам ППО країни.

Частка Німеччини на світовому ринку озброєнь за останні 5 років збільшилася з 7 до 11%. За обсягом експорту озброєння країна займає третє місце у світі. Багатофункціональний бойовий літак Eurofighter, підводний човен проекту 214, основний бойовий танк Leopard стають світовими лідерами експорту зброї.

Та аналізуючи нинішню тенденцію розвитку європейського ВПК в цілому, програми якого закінчуються (до того ж дуже урізані), можна прийти до висновку, що в країнах ЄС військова галузь занепадає. На заміну літакам «Тайфун», «Рафаль» «Гріппен» і танкам «Леопард-2», «Челленджер» і «Леклерк» не поступлять нові машини, оскільки в ЄС відсутні такі проекти [1].

Деякою мірою, символом стану європейського ВПК можна назвати два англійських морських літака-розвідника «Німрод-MR4», які внаслідок скорочення британських військових витрат були відправлені на металобрухт прямо з заводського цеху.

Ось чому для Європи продаж зброї китайцям як ніколи необхідний. Це питання стало особливо актуально обговорюватися у зв'язку зі світовою кризою. Щоб залишитися на плаву, Європі не обйтись без активів Китаю і його величезного ринку збуту. Тому існує вірогідність того, що вже в близькій перспективі Євросоюз скасує заборону на продаж зброї Китаю. Тим більше, що самі Сполучені Штати вже розпочали цей процес: у 2010 році президент США попросив Конгрес скасувати заборону на постачання літаків C-130 виробництва компанії Lockheed Martin у Китай для використання в операціях з ліквідації розливів нафти у морі. У відповідь на цю звістку прозвучала заява генерального директора італійської компанії Finmeccanica П'єрфранческо Гуаргуаліні (Pierfrancesco Guaraglini) про намір продати КНР тактичні військово-транспортні літаки C-27J та про необхідність відмінити закон з військового експорту, відомий як закон 185/1990, який забороняє продаж даних літаків Китаю.

З боку Західу спостерігається тенденція щодо залучення КНР у військовій сфері, «потепління» має обґрутовані причини: НВАК бере участь

у міжнародних миротворчих діях, охороняє морські судна, спрямовує рятувальні дії після стихійних лих в Китаї, займається евакуацією з Лівії тощо.

Співпраця з офіційним Пекіном має також фінансовий зиск. Китай може стабілізувати фінансову ситуацію у світі, хоча йому самому буде вкрай важко залишатися в нинішньому вигляді. Занадто великий тиск і могутність його найближчого партнера і конкурента – США. Якщо країни ЄС дозволили у військовій сфері «розслабитися», сподіваючись, що при потребі зможуть скооперувати свої сили в Північно-Атлантичному альянсі, то КНР не може розслабитися: з півдня і південного сходу чатують союзники Сполучених Штатів - Японія, Південна Корея, Тайвань, частина країн АСЕАН; з заходу – давній суперник Індія, у якої є територіальний спір з Китаем і стратегічні відносини зі США.

З усіма цими країнами Сполучені Штати постійно проводять поблизу китайських кордонів спільні військові навчання. США сповнені рішучості оточити Китай системою ПРО, продаючи комплекси Patriot Тайваню, Японії, Республіці Корея.

Відомий військовий стратег, полковник ВПС Дай Ху (Dai Xu) вказує, що «Китай знаходиться у протиракетному оточенні у формі півмісяця. Кільце починається з Японії, проходить через країни Південно-Китайського моря до Індії, і закінчується в Афганістані».

Директор Центру міжнародної безпеки та стратегічних досліджень Гуандунського інституту міжнародних досліджень Тан Хясонг (Tang Xiaosong) відзначив, що кільце навколо Китаю може бути розширене в будь-який час за іншими напрямами. Він сказав, що Сполучені Штати мають надію продати систему Patriot PAC-3 (Patriot Advanced Capability) Індії та іншим країнам Південно-Східної Азії [2]. На відміну від американців, котрі мають військово-політичних союзників, китайці знаходяться в «гордій самотності».

Цьогорічна заява глави американської розвідки Клеппера є невтішною для Китаю, оскільки ця країна була названа серед «смертельних ворогів» Америки. Пентагон вважає, що світова криза сприяла піднесенію китайського економічного потенціалу, що підсилило військову амбітність Піднебесної.

Особливого занепокоєння викликають китайські винищувачі на основі технології зниження помітності («Stealth») J-20, які можна порівняти за бойовими можливостями з найдорожчим у світі американським винищувачем п'ятого покоління F-22 і які, до того ж, перевершують американську модель за дальністю польоту і «корисним завантаженням» озброєння; J-10B, що оснащені повітровозабірниками з «надзвуковою крейсерською» конфігурацією, і є аналогами американського малопомітного багатоцільового ударного винищувача п'ятого покоління F-35; винищувачі J-10, гідно конкуруючі з багатофункціональним бойовим літаком F-16 Block 60, маючи при тому вдвічі меншу собівартість та ін. [3].

Пентагон не приховує тривогу щодо космічних проектів Китаю, оскільки всі вони підпорядковані виключно військовій галузі. 11 січня 2010, рівно через 3 роки після китайських випробувань у перехопленні супутника за допомогою протисупутникової ракети SC-19 і, відповідно, демонстрації можливостей збивати американські супутники зв'язку, без який американські збройні сили частково «сліпнуть», Піднебесна знову береться за старе. І хоча нею було заявлено, що проведено випробування протиракетної системи (модернізованої зенітної ракети ЗРК HQ-9), та військові спеціалісти повідомили, що вони протисупутникові. Науковий співробітник вашингтонського інституту Проект 2049 Йен Естон (Ian Easton) вважає, що було випробувано версію HQ-9, розроблену спільно з Росією на базі ЗРК С-400 «Тріумф» або на основі вкрадених російських технологій.

Отримання можливості переходити балістичну ціль за межами атмосфери за допомогою кінетичного переходоплавача показує, що китайці зробили великий прорив у технологіях виявлення і наведення, не кажучи вже про розробку передових алгоритмів програмного забезпечення.

Дані про військові витрати у світі за минулий 2010 рік, опубліковані Стокгольмським інститутом досліджень проблем миру (SIPRI), засвідчують, що найближчим конкурентом для Сполучених Штатів у військовій сфері є Китай. Хоча абсолютним чемпіоном у гонці озброєнь залишаються США. На них припадає 43% загального обсягу військових витрат у світі (698 млрд. дол у 2010 р.). Це в 6 разів більше, ніж у найближчого конкурента Америки - Китаю (119 млрд дол.). Проте рівень приросту військових витрат США в 2010 р. сповільнився до 2,8%. А в період 2001-2009 рр. середній щорічний приріст дорівнював 7,4%. З 2001 року військові витрати США збільшилися на 81%. У 2010 р. в Європі військові витрати впали на 2,8%. У найбільш вразливому становищі опинилися малі країни Центральної та Східної Європи, а також Греція [4].

Відносини між Сполученими Штатами, Європою та Китаем характеризуються емоційними циклами. Американці застосовують до Піднебесної полярні тактики: стримування та залучення. Відносини стратегічного партнерства між США і КНР розвиваються по висхідній лінії за рахунок політики залучення. У цей час Китай отримує доступ до інноваційних технологій США і за рахунок цього підвищує свою конкурентноспроможність. Наприклад, у рамках американсько-китайських угод було передано інформацію про сумісність американських супутників з китайськими носіями і, таким чином, було підвищено надійність носія Chang Zheng 3B (Long March 3B) у збиток безпеці США. Коли ж залучення Китаю починає створювати загрозу національним інтересам Сполучених Штатів, змінюється вектор американської політики, вона переходить у стадію стримування.

У той час, коли Сполучені Штати Америки починають застосовувати політику стримування Китаю, закономірно стає активізація партнерства КНР з іншими партнерами, в тому числі й з ключовими союзниками США. Наприклад, країни ЄС, всупереч заявам Сполучених Штатів, дозволили КНР

працювати над космічною програмою «Галілео». Про наростиання непорозумінь між ЄС та США також свідчать події кінця 2003 року, коли Держдепартамент США поінформував компанію «Бойнг» про те, що встановлена мікросхема за номером QRS11 не повинна бути експортувана в КНР, оськльки вона занесена до списку забороненого устаткування для експорту до Китаю (згідно з Актом контролю за експортом озброєння і Правилами адміністрування експорту США[5]). Американський Акт розповсюджувався і на європейських виробників, тому, наприклад, постачання «Еірбаса» до Китаю аналогічно опинилося під загрозою зризу. Та країни ЄС не підтримали США. Як кажуть, «брат один, та карман не один». Обмежуючи експорт високотехнологічних продуктів до Китаю з міркувань національної безпеки, США лише сприяли посиленню співпраці між ЄС та КНР, що могло привести до здачі китайського ринку Євросоюзу [6].

США, країни ЄС і КНР вибудовують в основному двосторонні відносини. Економіка Сполучених Штатів тісно взаємопов'язана з економікою Китаю. В свою чергу все більше взаємопов'язанішими стають і економіки КНР та Європи. З цього мало випливати логічне твердження: мій друг – твій друг. Та на практиці все відбувається інакше. Хоча глобалізація сприяє розвитку відносин в європейсько-американсько-китайському трикутнику. Втім, викликає пересторогу можливий сценарій, коли дві сторони здійснюють маневри проти третьої. Заява Зб.Бжезінського про доцільність створення G2 викликала в багатьох європейських лідерів занепокоєння.

Внаслідок економічної взаємозалежності, США і КНР стають «сіамськими близнюками», їхнє «відокремлення» може становити загрозу, а отже, можлива домовленість з розподіленням ролей, де США – король, а КНР – «сірий кардинал».

Нині потужними лоббістами Піднебесної є допущені на китайський ринок американські велетні «Бойнг», «Сіті груп», «Кока-Кола» та інші. На відміну від цивільних, військові Сполучених Штатів б'ють на сполах, називаючи Китай «смертельним ворогом» і закликаючи укріплювати бойові позиції, зокрема, з союзниками по НАТО.

США розповсюджують свій вплив в Європі завдяки встановленню систем ПРО. Та найбільшу активність американці проявляють у країнах, багатих на енергоресурси. Без енергетичного «зрошення» не обійтися і в структурі НАТО. Функціонує Система трубопроводів НАТО (NPS), яка проходить через тринадцять держав НАТО, що зв'язують нафтосховища, авіаційні бази, цивільні аеропорти, насосні станції, нафтопереробні заводи та вхідні пункти. NPS складається з десяти окремих особливих систем військових сховищ та розподільників: Ісландії, Італії, Греції, Туреччини (з двома окремими системами – Східною і Західною), Норвегії, Португалії, Великої Британії, Північноєвропейської системи трубопроводів (NEPS), розташованої в Данії і Німеччині та найдовшої системи – Центральноєвропейської системи трубопроводів (CEPS) у Бельгії, Франції, Німеччині, Люксембурзі, Нідерландах. Є також системи постачання пального

Чеської Республіки, Угорщини, Польщі та Іспанії. «Нові» європейські країни – Польща та держави Балтії – навіть запропонували ідею створення «енергетичного НАТО», за якою енергоресурси не належать тим країнам, на території яких вони залягають, а є загальноєвропейським надбанням і, отже, повинні розподілятися справедливо [7].

З боку КНР обговорюється питання щодо створення Енергетичного клубу ШОС. Майкл Грін, колишній відповідальний за Китай в Раді національної безпеки США зазначав, що КНР набуває довгострокового доступу до ресурсів, де б не виявила їх, включно з Суданом, Іраном і М'янмою, з якими американці не співпрацюють. Розширення китайського контролю над світовими енергоресурсами пояснюється китайською стратегією «нитки перлів», яка передбачає налагодження стосунків із країнами, розташованими на шляху поставки нафти в Китай та будівництво воєнних баз на їх території.

Обмеженість енергоресурсів та їх нерівномірність розподілу на Землі зумовлює боротьбу за доступ до них. У Стратегії національної безпеки США 2010 року відкрито говориться, що доступ до джерел енергії є життєвим інтересом США [8]. У «Чотирирічному огляді оборонної політики США» (2010 р.) чітко вказуються першочергові завдання для Міноборони: допомога в забезпеченні безпеки, посилення оборони, захист промислової бази країни й союзників та забезпечення енергетичної безпеки [9].

На разі найбільшими у світі споживачами вуглеводнів є США і КНР; в 2009 р. КНР використала 2,252 млн т нафтового еквівалента, що на 4% вище, ніж США (2,170 млн). Якщо ж кожен китаєць щодня почне використовувати стільки енергоресурсів, як американець, то потреби Китаю будуть вищі, ніж добове споживання всього світу. Втім, світова енергетична криза настане навіть у тому випадку, якщо тільки чверть населення Китаю почне споживати стільки ж енергії, як і середньостатистичний житель США.

Людство в своїх кількісних характеристиках збільшується. Відповідно, збільшується необхідність в енергоресурсах, які катастрофічно вичерпуються. Це зумовлює війни майбутнього.

Список використаної літератури:

1. Сидоров М. Газовая ОПЕК против энергетического НАТО [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.epr-magazine.ru/prompolitics/interview/pravosudov/>
2. Храмчихин А. Европа готова вооружать Китай [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://topwar.ru/3122-evropa-gotova-vooruzhat-kitaj.html>
3. America upset Sino-US Boeing contract with a small chip [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://english.peopledaily.com.cn>
4. Fisher, Richard D. Chinese Chengdu J-10 Emerges [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.aviationweek.com/aw/generic>

/story.jsp?id=news/dti/2010/01/01/DT_01_01_2010_p65-188015.xml&channel=defense.

5. National Security Strategy 2010 [Електронний ресурс] - Режим доступу: [Електронний ресурс]: http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/rss_viewer/national_security_strategy.pdf

6. Qin Jize & Li Xiaokun. China circled by chain of US anti-missile systems [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://www.chinadaily.com.cn/usa/2010-02/22/content_11016099.htm

7. Quadrennial Defense Review Report. February 2010 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.defense.gov/qdr/images/QDR_as_of_12Feb10_1000.pdf

8. SIPRI Yearbook 2010: Armaments, Disarmament and International Security [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.sipriyearbook.org/>

9. US media urge government not to surrender China market to EU [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://english.peopledaily.com.cn>

Стаття надійшла до редакції 01.06.2011 р.

УДК 303.446.4(73/79)+(8)

Л. Неліна, аспірантка

Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського

ЛАТИНОАМЕРИКАНСЬКІ ДОСЛІДЖЕННЯ У США ЯК ОСНОВА АНАЛІТИЧНОЇ РОЗРОБКИ ПОЛІТИКИ У РЕГІОНІ: НАПРЯМИ ТА ФІНАНСУВАННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ

Розглянута структура латиноамериканських досліджень у США, визначені основні напрями досліджень, виявлено кореляція між напрямами даних досліджень та їх державним фінансуванням.

Ключові слова: США, латиноамериканські дослідження, напрями досліджень, державне фінансування.

Nelina L. Latin American studies in the US as a basis for policy analysis in the region: the direction and funding of research.

Рассмотрена структура латиноамериканских исследований в США, определены основные направления исследований, выявлено корреляция между направлениями данных исследований и их государственным финансированием.

Ключевые слова: США, латиноамериканские исследования, направления исследований, государственное финансирование.

Nelina L. Latin American studies in the US as a basis for policy analysis in the region: the direction and funding of research.

Examined the structure of Latin American Studies in the U.S., defined the basic directions of research, revealed a correlation between the directions of research and their state funding.

Key words: USA, Latin American Studies, directions of research, state funding.

© Л. Неліна, 2011

Однією з визначальних рис сучасної системи міжнародних відносин є зменшення ролі США як глобального лідера і зростання ролі окремих регіонів. Одним із таких регіонів є Латинська Америка, яка є традиційною сферою впливу США. Модель розвитку регіону, що складається на даному етапі, зумовлює зовнішньополітичний курс Вашингтона, що вимагає ґрунтівної аналітичної розробки. У цьому сенсі може бути актуальним розгляд латиноамериканських досліджень у цій державі.

Метою публікації є аналіз сучасної системи латиноамериканських досліджень у США. Її завдання зводяться до визначення основних напрямків досліджень зазначененої системи та виявлення базових джерел фінансування з метою оцінки ролі держави у підтримці латиноамериканських досліджень.

Структура латиноамериканських досліджень США являє собою взаємодію чотирьох сегментів: розробок центрів латиноамериканських досліджень (ЦЛД) при університетах, діяльності регіональних консорціумів ЦЛД [9], довгострокових спеціалізованих програм, що проводяться окремими інститутами та фондами [8], і досліджень неурядових організацій, що фокусуються у своїй діяльності на Латинській Америці.

Основна увага у межах даного дослідження приділена ЦЛД і неурядовим організаціям як основним елементам системи, що аналізується. ЦЛД протягом ХХ століття були утворені фактично у кожному північноамериканському університеті. Більшість з них були засновані у 1960-х рр., що може бути пов'язано з потребою у кадрах для реалізації програми «Союз заради прогресу». Ці центри здійснюють підготовку фахівців (бакалаврів (BA), магістрів (MA) і докторів філософії (PhD)) в області латиноамериканських досліджень (Latin American Studies). Деякі з них мають чітко окреслену вузьку спеціалізацію. Так, наприклад, ЦЛД Канзаського університету та Рада з латиноамериканських та іберійських досліджень Єльського університету спеціалізуються на вивченні мов Латинської Америки і, крім іспанської та португальської, готують фахівців з мов племен аймара, кечуа та ін. Інші, такі як ЦЛД Джорджтаунського університету мають соціально-політичну спрямованість. Спільно з ОАД цей центр розробляє проект під назвою «Політична база даних Латинської Америки». При цьому мовна і культурологічна підготовка є обов'язковою в роботі будь-якого ЦЛД. Крім навчальної складової діяльності центрів, присутня також і наукова, яка реалізується у виданні серій «Праць» центру («Working Papers»), журналів, монографій, проведенні наукових конференцій, міжгалузевих семінарів. Таким чином, ЦЛД, будучи центрами міжгалузевого вивчення Латинської Америки, реалізують системний підхід у вивчені даниго регіону і, крім наукової діяльності, здійснюють два рівня підготовки кадрів – загальний та спеціалізований.

В якості прикладів неурядових організацій у даному дослідженні будуть розглянуті «Вашингтонський офіс (у справах) Латинської Америки» (WOLA) (Washington Office on Latin America (WOLA)) і «Міжамериканський діалог» (Inter-American Dialogue), засновані у 1974 і 1982 рр. відповідно. Метою ВОЛА є розвиток прав людини, демократії і соціальної